

RISTO JUHANI

PAATUNEET

Paatuneet

Risto Juhani

Paatuneet

SAGA Egmont

Paatuneet

Cover image: Shutterstock

Kirja ilmentää aikaa, jona se on kirjoitettu, ja sen sisältö voi olla osittain vanhentunutta tai kiistanalaista.

Copyright ©2007, 2025 Risto Juhani and SAGA Egmont

All rights reserved

ISBN: 9788727242675

1st POD edition

No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means without the prior written permission of the publisher, nor, be otherwise circulated in any form of binding or cover other than in which it is published and without a similar condition being imposed on the subsequent purchaser.

www.sagaegmont.com

Saga is a subsidiary of Egmont. Egmont is Denmark's largest media company and fully owned by the Egmont Foundation, which donates almost 13,4 million euros annually to children in difficult circumstances.

Vognmagergade 11 2, 1120 Copenhagen

Eräänä aamuna, aivan tavallisena arkiaamuna, rikoskomisario Paavo Iisakki Pesosen työhuoneen ovi ei olekaan entisessä paikassa eikä tuoli pöydän takana ole hänen tuolinsa, vaikka narah-taakin tutunkuuloisesti kun siihen istuu.

Mikään muukaan ei ole ennallaan.

Vielä kuukausi sitten se on ollut rikospuolen päällikön Hugo Alfred Nyrösen virkahuone ja tuoli on narahdellut hänen allaan.

Sitten on käynyt puhuri.

Keskeneräiset tutkimukset ovat kirvonneet Pesosen käsistä eikä komisariollamme ole enää otetta siihen kenttätööhön, jossa hän minkä tahansa mittapuun mukaan on hyvä – monien mielestä omituisine menetelmineen lähes ylittämätön. Hän ei voikaan enää muutta mutkitta häipyä kaupungille kuulostelevaan, kyselemään tai vain maleksimaan kuten hänen tunnettu tapansa on vuosikautia ollut.

Hän kävelee nyt lattiaa pitkin poikin, pysähtyy ikkunaan ja näkee syksyn riipimän puiston. Hän ajattelee talonsa mukana

palanutta kodinkonekauppiasta, ahnaan virran viemää opettajaa, uutuuttaan hohtavaa kylpylää virran rannalla ja sen hätkähdyttävää omistajatarta.

Kaikkia näitä ihmisiä Pesonen ei tullut edes kunnolla tuntemaan. Tuskallisinta on että hän seisoj jo ratkaisun kynnyksellä. Hänelle valehdeltiin, mutta hän näki valehtelijoiden epätoivon. Jälkiä peitettiin, mutta hän aavisti niiden suunnan. Ratkaisu oli hänen päänsä sisällä, mutta hän ei kyennyt kaivamaan sitä esiin.

Nyt he kaikki ovat poissa. Kodinkonekauppias Reinikainen. Rehtori Kainulainen. Salaperäinen rouva Hammar.

Tai eivät aivan kaikki: yksi painajainen, liikemies Jyri ”Kapu” Kapanen, on taas kerran tullut takaisin kuin bumerangi. Tullut vaikka leivätön pöytä on ollut miehelle katettuna ja vankilan portit jo kutsuvasti selällään...

YKSI

Joku valtioviisas on sanonut, Paasikivi varmaan, että jos jomman-kumman, sisä- tai ulkopoliitiikan, on valtakunnassa pakko olla rempallaan niin olkoon sitten sisäpolitiikka.

Juho Kusti se pakostakin on ollut, eihän tässä valtakunnassa sen jälkeen ole valtioviisaita ollutkaan, mietti mielessään komi-sario Paavo Iisakki Pesonen ja luuti talonsa rappusia yöllisestä lumesta. Potkaisi vaimon lähettämän roskapussin alas hankeen ja yritti aamuäreänä sovittaa tuota kaukaa haettua ajatusta omaan viheliäiseen elämäänsä.

Pesosen ”sisäpolitiikka” oli siinä hänen kotinsa oven takana ja täysin rempallaan. ”Ulkopolitiikka” taas... no, pitkään aikaan ei työmaalle lähteminen ollut tuntunut yhtä vastenmieliseltä kuin näinä pyhäinpäivän jälkeisinä marraskuisina aamuina.

Eipä vain ajatellut Juho Kustikaan asiaa aivan joka kantilta, Pesonen jurputti; tosielämässä rempallaan osasivat pahimmillaan olla molemmat.

Lumi ulottui nilkkaan, se oli märkää ja tarttuvaa kuten ta-

vallisesti näillä leveysasteilla ennen joulua sulaan maahan tullut lumi oli. Luutaa se ei totellut ja kolaan se tarttui kuin räkä rukaseen. Jotenkin siitä oli kuitenkin saatava polku pihan poikki ulkorakennukseen ja roskapöntölle. Tiedettiin kyllä ettei lumi sulassa maassa pysy. Tämäkin olisi ennen iltaa upottavaa hyyhmyä ja semmoisena vielä tätäkin ilkeämpää.

Jos asiat olisivat olleet ennallaan, olisi Pesonen lähtenyt tällaisena aamuna liikkeelle jalkaan mukavasti istuvissa vanhoissa kumiteräsaappaissa. Paavo Iisakin silmissä kumiteräsaappaat olivat saaneet hovikelpoisuutensa kauan sitten, kun hän oli rippikoulun konfirmaatiossa tuijottanut alttarikaiteen yli rippipappinsa rovasti Takalan kumiteräsaappaita papin kaavun alta. Paavo Iisakista se saapasvalinta oli ollut rohkea ja miehekäs teko; pienen kirkonkylän raitit olivat olleet siihen aikaan, heti pääsiäisen men-tyä, kuin kynnöspeltoa. Kun Paavo Iisakki oli kertonut kotona havainnostaan, oli tiukka isä pitänyt papin kenkävalintaa tilaisuuden arvoon nähden täysin sopimattomana. Samalla tavalla oli käynyt tänäkin aamuna, vaikkei saappaita papin jalkaan sovitet-tukaan. Kaarina Pesonen oli patistanut muka vähän herraskai-semppiin talvikenkiin.

– Ei kukkaan ennää tuommosissa kule, vaimo oli sanonut ja tuonut vähän pidetyt mustat talvikengät.

Pimeätä oli vielä, pihavalosta iloa vain portaiden edessä. Kaarina oli ehdottanut ulkorakennuksen nurkalle liiketunnistimella varustettua lisävaloa, mutta Pesosen mielestä omalla pihalla piti osata liiterille vaikka käsikopelolla.

Hän potkiskeli roskapussia edellään sitä mukaa kuin lumityö edistyi. Sade oli lakannut tyyliä, oli petollisen tyyntä ja kosteus tuntui ikävästi iholla. Pilvet tuntuivat laskeutuvan kattojen tasalle, alemmaksikin, kun tuuli lakkasi niitä ajamasta. Naapurin pihalla

kuului käynnistyvän lumilinko, se toimi määrässä lumessa vain hetken, yskähteli ja sammui.

Ilma oli raskasta hengittää.

Taksi tuli hiljentäen Eskontietä ja pysähtyi talon taakse näkymättömiin. Pesonen kuuli talonsa kadunpuoleisen oven käyvän, sitten paukkui auton ovi ja pensasaidan yli hän näki taksin jatkavan keskikaupungille, arvasi loppureitinkin torin ohi alas kylpylän rantaan.

– Taksilla oikein, niinpä tietysti, ei kai sitä hienot rouvat jalan työmaalleen, Pesonen jupisi ja kolasi kiihtyvään tahtiin viimeiset metrit liiterin kulmalta roskapöntölle. Hän harmistui lisää kun huomasi jo tästä vähäisestä ponnistuksesta hengästyvänsä.

Vaimon terveyshoitolahanke Hammar-Gardenin sivusiivessä oli sotkenut Pesosten elämää kesästä saakka. Ensin siitä oli käyty pitkät ja kitkerät keskustelut, mökötetty ja huudettu vuoronperään. Annettu sitten pari nurkkaa omakotitalosta pantiksi pankille juuri kun Pesonen oli pelkällä poliisin palkalla kitkuttanut talonsa velattomaksi.

Velaton eläketalo ja huoleton vanhuus oli ollut Pesosen unelma, heidän kummankin unelma. Se oli ollut vaarassa mennä virran mukana, kuten oli mennyt puoli vuotta aikaisemmin rehtori Kainulainen. Koko Pesosten hyvin juurtunut avioliittokin hopeahäineen kaikkineen oli ollut vähällä mennä.

Aikansa Pesonen oli kestänyt itkeskelevää vaimoa ja lopulta alistunut. Vaimo sai Rosaliinansa ja Pesonen unettomat yöt.

Mutta ei siinä kaikki.

Komisarion käsiin putosi kaksi kuolemantapausta samoihin aikoihin kylpylän avaamisen kanssa. Molemmat todennäköisesti henkirikoksia. Jäljet johtivat Hammar-Gardeniin ja sen uuteen omistajaan, salaperäiseen Solveig Hammariin. Tutkinat edistyi-

vät syksyä kohti, kitkutellen mutta edistyivät kuitenkin. Näyttivät sitten jo ratkenneen vaan eivätpä kuitenkaan...

Liikemies Kapu Kapanen oli seisonut lakituvassa mahtavan juristilauman pönkittämänä syytettynä murhan tilaamisesta ja kuolemantuottamuksesta tai vaihtoehtoisesti taposta. Naureskellut ylimielisenä kun nämä liipatut liituraitaveijarit romuttivat näytön toisensa perään. Upottivat koko syyterakennelman ja saivat tutkintaa johtaneen komisario Pesosen näyttämään maalais-tollolta ja avuttomalta hölmöläiseltä. Syyttäjä Meeri Kuosmanen kihisi kiukusta, oli kasvoiltaan yhtä tulenpunaisen hiuspehkonsa kanssa.

Kaupungissa ennen näkemättömän julkisuuden värittämiä käräjiä istuttiin yhteen menoon toista kuukautta. Edes muutama vuosi aikaisemmin tapahtunut pidetyn hotellinjohtajan murha ei ollut saanut liikkeelle samaa määrää lehtiväkeä kuin kylpylähotellin tapahtumat. Näytöt eivät kuitenkaan riittäneet eikä kihlakunnanoikeus saanut aikaiseksi tuomiota. Syyttäjä valitti päätöksestä, samoin Kapanen. Hän vaati jos jotain korvausta valtiolta aiheetomasta pidättämisestä, ansiotulojen ja maineen menettämisestä.

Sen miehen maineelle nauroi naurismaan aitakin!

Kapanen jatkoi liehumistaan kaupungilla syytöksistä ja kuis-kutteluista piittaamatta. Hän antoi haastatteluja, esiintyi seura-piirien meluavana keskipisteenä kuten ennenkin. Jatkoj mellastamistaan niin kauan, että asiat alkoivat kääntyä ylösalaisin. Kun tämän kaupungin nykyämenossa mikä tahansa näytti olevan mahdollista, alkoivatkin ihmiset vähitellen pitää Kapasta sankarina ja viattomana virkavallan uhrina.

Hopeanharmaa Jaguar kiiti kaupungin katuja entiseen malliin nopeusrajoituksista piittaamatta.

– Kapu menee! sanoivat ihmiset ihaillen.

Monet kadehtivat sitä valheellista kimallusta ja näennäistä loistokkuutta, joka jäi leijumaan kultapölynä Kapu Kapasen jokaisesta askeleesta. Ihmiset tiesivät miten asiat todellisuudessa olivat, mutta halusivat tulla huijatuiksi, halusivat uskotella itselleen, että myös heidän arkisen tylsässä elämässään voisi kohtuudella olla hiven kimallusta jos he vain...

Se oli se ”jos”, joka sai heidät pysähtymään juuri ennen kuin huimaava mahdollisuus siihen kimalteeseen oli heidän kätensä ulottuvilla ja olisi vaatinut vain vähän rohkeutta.

Oli sittenkin turvallisempaa vain katsoa ja kadehtia.

Rikoskomisario Paavo Iisakki Pesonen ja syyttäjä Meeri Kuosmanen saivat siinä kapinassa otsaansa virkaintoisen ja kostonhailuisen byrokraatin leiman. Samoihin aikoihin Solveig Hammar häipyi jonnekin mistä lie kaupunkiin tullutkaan. Lähti aivan laillisesti, sillä vaikka koko murhenäytelmä oli hänen käynnistämänsä, ei häntä syytetty mistään rikoksesta. Kun Pesonen tapasi hänet viimeisen kerran, hänelle jäi kuva pettyneestä, rikkauksistaan huolimatta onnettomasta ihmisestä, jolle koko kostoretki oli lopultakin ollut pettymys. Kostonsa nainen oli saanut, ainakin osittain, mutta Solveig Hammar kuljettaisi Pesosen arvion mukaan elämänsä loppuun asti mukanaan kipeätä nuoren naisen muistoaan. Se ei hänestä koskaan hellittäisi.

Oikeuden päätöksen tultua Pesonen joutui päällikkö Nyrösen luokalle. Tämä oli pisteliäimmillään ja antoi ymmärtää että viisas mies ei yrittäisi haukata isompaa palaa kuin minkä jaksoi niellä. Syyttäjään Nyrösellä ei ollut otetta, ei varsinkaan kun tapahtumat pian tuomion tultua lähtivät kulkemaan päällikön kannalta turmiolliseen suuntaan.

Pesonen piti tapausta lopulta henkilökohtaisena epäonnistumisenaan. Vaimon hoitolahanke ja kylpylähotellin tapahtumat

liittyivät liian läheisesti yhteen jotta hän olisi pystynyt erottamaan niitä toisistaan ja tarkkailemaan surmatutkintaa puolueettomasti ja pelottomasti. Sillekään hän ei mahtanut mitään, että hän edelleen joka päivä pelkäsi jotain paha tapahtuvaksi Hammar-Gardenissa, jotain mikä koskettaisi myös Kaarina Pesosen Rosaliinaa.

Pirullisinta oli kun hän ei keksinyt mitä se voisi olla.

Mistään Rosaliinaan liittyvästä ei Pesosilla puhuttu. Jonkun kerran Pesonen oli yrittänyt, mutta vaimo oli tullut välittömästi silmille ja yritys oli rauennut siihen. Seurauksena oli ollut vain päivien mykkäkoulu.

Nämä pelot ja epävarmuus ahdistivat. Pesonen pelästyi ja häpesi kun huomasi tarkkailevansa vaimoaan epäluuloisesti, samalla tavoin kuin kuulusteluissa puhumattomaksi heittäytynyttä kuultavaa. Hän vainusi merkkejä puolison peloista, vaikeuksista, suunnitelmista – niin, mistä tahansa mikä olisi kertonut jotain Hammar-Gardenin ja sitä kautta myös Rosaliinan tilanteesta. Sellainen kyräily iljetti Pesosta, mutta Kaarina Pesonen oli heittäytynyt tähän elämänsä suureen seikkailuun niin palavasti, että taivas olisi saanut pudota ennen kuin hän olisi suostunut kuuntelemaan miehensä varoitteluja.

Yleensäkin Pesosilla ei aamuisin paljon puhuttu, viimeisen puolen vuoden aikana tuskin sitäkään. Kumpikin yritti vaalia edes siedettävää kotirauhaa. He liikkuvat silmiin katsomatta, tekivät totutut aamuaskareensa ja välttivät viimeiseen asti puutumasta toistensa asioihin. Vaimo sentään joskus yritti rakentaa siltaa. Kuten tänäkin aamuna kun hän toi lankatut kengät ja sai sillä edes jonkun murahduksen kiitokseksi.

Pesonen avasi roskapöntön kolan kärjellä. Kansi irtosi sara-noiltaan ja luiskahti hankeen. Hän ähräsi sitä paikalleen, mutta kansi oli märkä ja liukas ja luminen eikä pysynyt.

– Ole siellä minun puolestani, Pesonen ärähti, pudotti roskapussin pönttöön ja harppoi polkua takaisin portaille.

Hän oli jo aikeissa jatkaa lumitöitä rakennuksen sivuitse portille ja ajotielle, mutta kääntyi kannoillaan ja heitti kolan seinää vasten rämisemään. Jätänpä piruuttani loput kolaamatta, saa sitten rouva talsia loskassa jos joskus sattuu ehtimään kotiinsa, käväisi mielessä.

Kotiintulojärjestyskin oli kertalaakista kääntynyt päälaelleen. Vuosikaudet Pesonen oli tiennyt vaimon odottavan kotona ruuan kanssa. Nyt kesän jälkeen Kaarina-rouva oli tullut milloin sattuu, ja mitä myöhempään, sen vähäpuheisemmaksi loppuilta oli kuihtunut.

Oikeastaan mies häpesi tiuskimistaan, mutta kun ei muutaakaan osannut. Täsmentymätön huoli vainosi kaikkialla, sai koko elämän maistumaan kitkerältä.

Oikeuden päätöksen jälkeen Pesonen ei ollut suostunut arkistoimaan tutkintamateriaalia. Hän piti kansioita työpöytänsä lukitussa laatikossa ja aina tilaisuuden tullen selasi niitä toivoen löytävänsä jotain, mikä kiivaan tutkinnan aikana oli jäänyt huomaamatta. Komisario joutui pohtimaan, tekikö hän tämän inhasta vastenmielisyydestä Kapu Kapasta kohtaan vai halusta varjella puolisoaan mahdollisilta ikäviltä yllätyksiltä.

Asiat nyt kuitenkin olivat niin kuin olivat ja kaiken lisäksi Rosaliina näytti menestyvän yllättävän hyvin. Pelottavan hyvin, sillä Pesonen oli tahtomattaan kuullut vaimon puhuvan puhelimessa jo yrityksensä laajentamisesta. Puolen vuoden jokaisena kuukautena Kaarina oli hoitanut maksut pankkiin sääntillisesti ja erityisesti nyt joulun lähestyessä asiakkaita tuntui olevan jonoksi asti. Kylpylän toiminta kaikkineenkin näytti vireältä.

Kuitenkin tuntui kuin virrasta olisi noussut uhkaava pilvi ja

juuttunut leijumaan Hammar-Gardenin ylle. Vaimo vain ei suostunut näkemään vaaran merkkejä.

KAKSI

Kaarina Pesonen sykköi taksin takapenkille kuin olisi lähtenyt varkain omasta kodistaan.

Oli hyvä että taksin tuleminen ja lähteminen oli osunut sille välin kun mies kolasi pihamaata. Hän ei olisi jaksanut kuunnella marinaa tuhlailusta ja mitättömästä muutaman korttelin työmatkasta. Hippunen uhmaakin kyti mielessä: hänhän matkustaisi vastakin näin aina kun mieli teki, lupaa kysymättä, omalla rahalla kun sitä nyt oli alkanut kertyä.

”Omalla rahalla, omalla rahalla”, hän toisteli mielessään moneen kertaan. Se oli tämän hänen uuden elämänsä keskeisin ilonaihe vuosien kituuttamisen ja pihin miehen armoilla olon jälkeen. Aikanaan hän oli valinnut osansa poliisin vaimona ja tyytynyt siihen, eikä hän voinut sinänsä moittia tähänastista elämäänsä. Maalaistalon tyttö Hankasalmelta, juuttunut nuoren poliisimiehen kainaloon vuosikymmeniksi. Ja sitten kuin salaman iskemänä tämä uusi elämä, ensin oma ammatti ja nyt oma hoitola kaupungin parhaalla paikalla.

Hyvä mieli hyräytteli mukavasti kun Kaarina Pesonen ajatteli ajanvarauskirjan täysiä sivuja. Lahjakortteja myyty joulun lähes-tyessä kymmenin ja se taas tiesi töitä myös uuden vuoden puo-
lalle.

Hän katseli auton ikkunasta töihinsä tympääntyneen näköi-
sinä taapertavia kaupunkilaisia, ja lämpöisen taksin takapenkki
tuntui entistä mukavammalta. Hyyhmäisellä torilla muutamat
toivorikkaat pystyttivät myyntipöytiään ja katoksiaan.

Se oli heidän osansa, hän ajatteli, ei hänen.

Poliisilaitos jäi vasemmalle, kolkko betonilaatikko, valo tähän
aikaan vain muutamassa alimman kerroksen ikkunassa. Aura-
auto työnteli parkkipaikkaa puhtaaksi. Kaarina Pesonen tunnisti
ylikonstaapeli Oljemarkin kumaran hahmon katoamassa sisään
pääovesta.

Taksi jatkoi ostoskeskuksen vieritse hotelliin vievälle mutkai-
selle katuosuudelle. Oltiin jo kaupungin virran puoleisella reu-
nalla eikä jalankulkijoita enää näkynyt. Tuuli varisutteli lumia
kadun varren puista.

Outo kellertävä valokehä hehkui himmeänä utuisessa aamu-
hämärässä tulotielle saakka.

– Mitä hemmettiä tuolla tapahtuu? herätti taksimiehen kiih-
tynyt ääni heti kun Hammar-Gardenin valomainos tuli näkyviin
viimeisen mutkan takaa.

Kaarina Pesonen kohottautui takapenkillä, ja painajainen on
siinä hänen edessään: poliisin mustamaija kylpylän pääovella,
kaksi virkapukuista poliisia ja siviilipukuinen ylikonstaapeli
Hiekkala, Paavo Pesosen työtoveri ja kitkerän katkera kiista-
kumppani.

Virkavallan asiankin Kaarina arvasi. Kylpylässä majailevista
venäläistaustaisista naisista oli puhuttu ja heidän puuhistaan tie-

Pystyykö päälliköksi noussut Pesonen pysymään erossa kenttätutkimuksista?

Kun johtaja Nyrönen hyllytetään ja komisario Pesonen ottaa vastaan hänen pestinsä rikososaston päällikkönä, mikään ei ole ennallaan. Kenttätyöt ovat muisto vain, ja Pesonen joutuu totuttelemaan toimistoon ja seuraamaan Oljemarkin tutkimuksia etäältä. Täysin Pesonen ei kuitenkaan malta pitää näppejään erossa tämänkertaisesta, kiehtovasta arvoituksesta. Vanhan työparin välit kiristyvät, ja lopulta tapahtuu pahin mahdollinen. Onko kaikki Pesosen syytä?

Kuinka kentillä ikänsä liikkuneelta Pesoselta taittavat päällikön hommat? Neljännessä Pesos-dekkarissa käsitellään syyllisyyden raskasta painoa.

Risto Juhani (1934-2013) oli suomalainen taiteilija, teatteriohjaaja sekä erityisesti rikoskirjallisuuteen erikoistunut kirjailija. Juhaniin tunnetuimpiin teoksiin kuuluu kuusiosainen rikoskomisario Pesosen tutkimuksia seuraava dekkarisarja.